

คุณธรรม-จริยธรรม

: ระเบียบวาระแห่งชาติ
เพื่อการอยู่ร่วมกันในสังคม

บอกกล่าว

คุณหมอประเวศ วะสี ท่านได้เสนอแนวคิดเกี่ยวกับการสร้างพลังขับเคลื่อนเรื่องคุณธรรม-จริยธรรม ว่าอาจจะเป็นเพราะขาดวิธีสื่อสารที่จะทำให้เกิดพลัง บทความนี้เป็นความพยายามในการสื่อสาร ปัญหาใหญ่อยู่ที่วิถีคิด ระหว่างวิถีคิดแบบองค์รวม กับวิถีคิดแบบแยกส่วน และนำเสนอให้คุณธรรม-จริยธรรม เป็นวาระแห่งชาติซึ่งเป็นเรื่องที่น่าสนใจมาก ท่านที่สนใจบทความฉบับเต็มสามารถหาอ่านได้ในเว็บไซต์ของศูนย์คุณธรรมที่ www.moralcenter.or.th

■ ความเป็นทั้งหมด (องค์รวม) กับส่วนย่อย

สังคมจะมีพลังสร้างสรรค์ อยู่ที่ความเข้าใจเรื่อง "ความเป็นทั้งหมด" (The Whole) หรือ "องค์รวม" กับ "ส่วนย่อย" (Parts)

สรรพสิ่งประกอบด้วย "ส่วนย่อย" กับ "องค์รวม"

แต่ที่สำคัญที่เราควรรู้ก็คือ แม้้องค์รวมจะประกอบด้วยส่วนย่อย แต่คุณสมบัติขององค์รวมไม่เหมือนคุณสมบัติของส่วนย่อยเลย เช่น "ความเป็นคน" นั้นแหละเป็นคุณสมบัติของความเป็นองค์รวม ซึ่งไม่เหมือนกับคุณสมบัติของตับไตไส้พุงเลย

■ ความเป็นทั้งหมดกำหนดส่วนย่อย

เรามักจะคุ้นเคยกับการบวกเลข เช่น $1+1 = 2$ หรือ $2+2 = 4$ นี่เขาเรียกว่าระบบที่ง่ายและเป็นเส้นตรง (simple and linear) แต่ในระบบที่ซับซ้อนมันไม่เป็นเส้นตรง เช่น ตับ+โต+ปอด+หัวใจ+...ไม่ใช่ = ตัวเลขใดตัวเลขหนึ่ง เพราะ "ความเป็นคน" นั้นเป็นคนละมิติกับผลบวกของอวัยวะ

ที่นำมาพูดในที่นี้ก็เพราะเราคุ้นเคยอยู่กับทำย่อย ๆ แบบแยกส่วน โดยไม่คำนึงถึงความเป็นทั้งหมดหรือองค์รวม คิดว่า $1+1$ แล้วมันจะเป็น 2 ความเป็นองค์รวมจึงไม่มี แล้วก็ติดขัด ขัดแย้ง วิกฤตรุนแรง

“

เราคิดแบบแยกส่วนเสียจนเคยชิน จึงไปเอาสิ่งอื่นๆ เป็นตัวตั้งทั้งหมด แต่ไม่ได้เอาศีลธรรมหรือการอยู่ร่วมกันเป็นตัวตั้ง โลกจึงวิกฤตศีลธรรม และวิกฤตมากขึ้นเรื่อยๆ จะพ้นวิกฤตได้ก็ต้องเปลี่ยนวิธีคิดใหม่ มาเป็นการคิดแบบองค์รวม โดยเอาศีลธรรมหรือการอยู่ร่วมกันเป็นตัวตั้ง

”

■ ความเป็นทั้งหมดของสังคมคือศีลธรรม

ร่างกายที่เป็นมะเร็งแล้วดำรงอยู่ไม่ได้ ฉันทิ สังคมที่ขาดศีลธรรมก็ดำรงอยู่ไม่ได้ ฉะนั้น นั่นคือ จะหักโค่นลงหรือวิกฤต

เรื่องของสังคม จะไปดูหรือทำกันเฉพาะส่วนย่อยเป็นส่วนๆ เช่น เศรษฐกิจ การค้าขาย เงินทอง จิตพิ อะไรเท่านั้นไม่ได้ ไม่ได้แปลว่าส่วนย่อยไม่สำคัญ แต่ต้องดูกันที่องค์รวมของสังคมคือศีลธรรม หรือการอยู่ร่วมกันอย่างถูกต้อง

■ ศีลธรรม (การอยู่ร่วมกัน) ต้องเป็นตัวตั้งของการพัฒนา

การเอาเงินเป็นตัวตั้งคือการคิดแบบแยกส่วน ไม่ใช่คิดแบบองค์รวม การเอาตลาดเป็นตัวตั้ง เอาการค้าเสรีเป็นตัวตั้ง จะนำไปสู่ความผิดพลาดหมด ตราบใดที่ไม่เอาการอยู่ร่วมกันเป็นตัวตั้ง

ถ้าจะคิดใหม่ทำใหม่กัน ก็ต้องเปลี่ยนที่ตัวตั้ง

มีฉะนั้นก็จะคิดเก่าทำเก่าอยู่นั้นแหละ คือคิดแบบแยกส่วน เอาเงินเป็นตัวตั้ง แล้วก็จะไปทำลายการอยู่ร่วมกัน หรือศีลธรรม

การอยู่ร่วมกันหรือศีลธรรม ต้องเป็นหัวใจของการพัฒนาทุกชนิด

เราคิดแบบแยกส่วนเสียจนเคยชิน จึงไปเอาสิ่งอื่นๆ เป็นตัวตั้งทั้งหมด แต่ไม่ได้เอาศีลธรรมหรือการอยู่ร่วมกันเป็นตัวตั้ง โลกจึงวิกฤตศีลธรรม และวิกฤตมากขึ้นเรื่อยๆ จะพ้นวิกฤตได้ก็ต้องเปลี่ยนวิธีคิดใหม่ มาเป็นการคิดแบบองค์รวม โดยเอาศีลธรรมหรือการอยู่ร่วมกันเป็นตัวตั้ง

■ ความเสื่อมทางศีลธรรมเกิดจากสมองเสียสมดุล

ในสมัยเมื่อมนุษย์มีวิถีชีวิตร่วมกัน ที่กล่าวถึงวิถีคิดเชิงวัฒนธรรมและศาสนธรรม หรือวิถีคิดเชิงศีลธรรมนั้น แนนอนทีเดียว ส่วนของสมองที่เป็นโครงสร้างของการคิดทางศีลธรรมจะต้องโตและทำงานมาก อาจจะเรียกว่า **"ศูนย์ศีลธรรม"** ในสมอง แต่ต่อมาเมื่อมนุษย์เปลี่ยนวิถีคิดมาเป็นแบบคิดเชิงเหตุผลหรือวิทยาศาสตร์ ความคม-ชัด-ลึก ทำให้ตัดขาดจากความคิดเชิงศีลธรรม จึงเข้าไปสู่วิถีคิดเชิงอำนาจนิยม เงินนิยม ศูนย์การคิดในสมอง ซึ่งเป็น **ศูนย์แห่งเหตุผลนิยม อำนาจนิยม เงินนิยม** ก็เติบโตขึ้นเหนือศูนย์ศีลธรรม สมองของมนุษย์ก็ไม่ได้สมดุล อีกต่อไป โดยมี **"ศูนย์เก่ง"** ใหญ่กว่า **"ศูนย์ศีลธรรม"** การคิดเชิงศีลธรรมจึงลดน้อยถอยลง

แม้ปัญหาจะรุนแรงมาก เพราะเป็นปัญหาเชิงโครงสร้างดังกล่าว แต่ไม่ได้หมายความว่าหมดหวัง ความหวังอยู่ที่ธรรมชาติเดิมแท้ของมนุษย์

■ ธรรมชาติเดิมแท้ของมนุษย์

ในทางพระพุทธศาสนา จิตเดิมแท้นั้นประภัสสร ความไม่ติดนั้นจรมามีเหมือนมลภาวะจริงๆ แล้ว มนุษย์ทุกคนมีเมล็ดพันธุ์แห่งความดีซ่อนอยู่ในหัวใจ ถ้ามีการรดน้ำพรวนดินใส่ปุ๋ยให้ถูกต้อง เมล็ดพันธุ์นั้นก็งอกและเติบโตแผ่ไพศาลได้

วิธีการที่จะส่งเสริมศีลธรรม คือการกระตุ้นธรรมชาติเดิมแท้ อันเป็นธรรมชาติแห่งความดีให้เติบโตขึ้น **"ศูนย์ศีลธรรม"** ในสมองของมนุษย์ ต้องโตอย่างได้ดุลกับ **"ศูนย์ความเก่ง"**

■ ทำไมศีลธรรมเป็นอุดมการณ์ของชาติ

ในเมื่อศีลธรรมเป็นองค์รวมของประเทศ อันได้แก่การอยู่ร่วมกันอย่างถูกต้องของคนทั้งหมด ก็ต้องทำให้ศีลธรรมเป็นอุดมการณ์ของชาติ อุดมการณ์ของชาติที่คนไทยให้กันมาคือ **ชาติ ศาสนา พระมหากษัตริย์**

“

วิธีการที่จะส่งเสริมศีลธรรม คือการกระตุ้นธรรมชาติเดิมแท้

อันเป็นธรรมชาติแห่งความดีให้เติบโตขึ้น **"ศูนย์ศีลธรรม"**

ในสมองของมนุษย์ ต้องโตอย่างได้ดุลกับ **"ศูนย์ความเก่ง"**

”

ศีลธรรมมีความหมายใกล้เคียงกับประชาชนและความยุติธรรม เพราะหมายถึงการอยู่ร่วมกันอย่างถูกต้องของคนทั้งหมด ในที่นี้กำลังเสนอว่า **ศีลธรรมคือชาติ** เพราะการอยู่ร่วมกันอย่างถูกต้องของคนทั้งหมดคือองค์รวมของชาติ หรือชาติ ถ้าเช่นนั้น อุดมการณ์ของชาติก็คือ **ศีลธรรม ศาสนา พระมหากษัตริย์**

เราอาจเขียนว่า **ชาติ (=ศีลธรรม) ศาสนา พระมหากษัตริย์** ก็ได้

■ มรรค ๘ แห่งการส่งเสริมคุณธรรม-จริยธรรม

วาระแห่งชาติหรือแห่งมนุษยชาติคือการอยู่ร่วมกัน ตามที่กล่าวมาเป็นลำดับ

คุณธรรม-จริยธรรม คือการเป็นผู้มีจิตใจสูง ไม่เห็นแก่ตัวฝ่ายเดียว แสดงออกโดยการไม่เบียดเบียน มีความเมตตากรุณา มุ่งช่วยเหลือผู้อื่นให้พ้นทุกข์

เมื่อศีลธรรมเป็นอุดมการณ์ของชาติ คุณธรรม-จริยธรรม ก็ต้องเป็นระเบียบวาระแห่งชาติ นั่นคือการพัฒนาทุกชนิดต้องมุ่งไปส่งเสริมให้มนุษย์มีจิตใจสูง ดังในรูป

สรุป

การอยู่ร่วมกันคือศีลธรรม วิถีคิดดั้งเดิมของมนุษย์เป็นวิถีคิดเชิงศีลธรรม มนุษย์ปัจจุบันได้เปลี่ยนวิถีคิดใหม่ โดยเอาความเก่งเป็นตัวตั้ง ทำให้โครงสร้างสมองเสียสมดุล ทำให้ปัญหาทางศีลธรรมเป็นปัญหาเชิงโครงสร้างที่รุนแรง ยากต่อความเข้าใจและการแก้ไข แต่ไม่ใช่แก้ไขไม่ได้ เพราะธรรมชาติพื้นฐานของมนุษย์นั้นคือความดี แต่ธรรมชาตินี้ถูกบดบังด้วยวิถีคิดใหม่ที่ไม่ใช่วิถีคิดเชิงศีลธรรม

ต้องยกศีลธรรมหรือการอยู่ร่วมกันเป็นองค์รวมของชาติ แทนที่การคิดและทำแบบแยกส่วนแล้วไปเอาส่วนย่อยขึ้นมาเป็นตัวตั้งของการพัฒนาความคิดและการพัฒนาใดๆ ที่ไม่ได้เอาการอยู่ร่วมกัน หรือศีลธรรมเป็นตัวตั้ง น่าจะนำไปสู่ความผิดพลาดและวิกฤตในที่สุด

ควรยกศีลธรรมขึ้นเป็นอุดมการณ์ของชาติ อุดมการณ์ที่ว่า ชาติ ศาสนา พระมหากษัตริย์ นั้น ถ้าดูให้ลึกๆ แล้ว ชาติจะใกล้เคียงกับการอยู่ร่วมกันของคนทั้งชาติหรือศีลธรรมมากที่สุด ฉะนั้น วิธีหนึ่งที่จะยกศีลธรรมเป็นอุดมการณ์ของชาติ ก็คือ การขยายความคำว่าชาติว่าเป็น ศีลธรรม เป็นศีลธรรม ศาสนา พระมหากษัตริย์ หรือชาติ (=ศีลธรรม) ศาสนา พระมหากษัตริย์

คุณธรรม-จริยธรรม เป็นคุณสมบัติของความเป็นมนุษย์ เป็นเครื่องมือของศีลธรรมหรืออุดมการณ์ของชาติ คุณธรรม-จริยธรรมจึงควรเป็นระเบียบวาระของชาติเพื่อการอยู่ร่วมกัน ได้เสนอมรรค ๘ แห่งการส่งเสริมคุณธรรม-จริยธรรม ตั้งแต่คุณธรรม-จริยธรรม ของผู้ปกครอง หรือทศพิธราชธรรมไปจนถึงระบบการสื่อสารที่เป็นส่วนหนึ่งของมรรค 8 หรือความดี 8 ประการ